

Conference Reports

Music, Research, and Activism

Helsingfors universitet 10–12 maj 2023

ANDREA DANKIĆ

Huruvida forskare kan och bör ägna sig åt aktivism har diskuterats och debatterats under de senaste åren i olika vetenskapliga forum och i media. Då detta var mitt första deltagande i ett sammanhang som fokuserar på musikforskning och aktivism kände jag mig osäker på vilken typ av atmosfär som skulle råda. Vad innebär det att vara en aktivistisk musikforskare? En uppförandekod med rubriken "Safer space rules" var det första som jag möttes av på den stora skärmen i aulasalen medan jag inväntade konferensens öppnande. Förekomsten av denna typ av kodex har blivit allt vanligare i konferenssammanhang, särskilt då berörda forskningsfält intresserar sig för makt-perspektiv. Kodens fokus på hänsyn och respekt mot andra perspektiv samt påminnelse om att vi är där för att lära av varandra bidrog till en känsla av förvånansfullt lugn.

Konferensens uttalade mål var att utforska musikforskning som intresserar sig för social förändring, antiförtryck, social och miljörättvisa, samt att möjliggöra samtal om möjligheter att kombinera akademiskt arbete med aktivism. Detta speglas i beskrivningen av forskningsföreningen *Suoni rf*, en av konferensarrangörerna. *Suoni rf* har sedan 2017 producerat kunskap om och arbetat med att erbjuda ett nätverk för musikforskare intresserade av aktivistisk forskning, samt har arrangerat evenemang och utgivit diverse publikationer. Övriga arrangörer av konferensen var avdelningen för musikvetenskap vid Helsingfors universitet och forskningsprojektet *Musikforskare i samhället: Aktivistisk musikforskning för främjande av social rättvisa* (finansierat av Kone-stiftelsen/Koneen säätiö), i samarbete med Sibelius-Akademien.

Den tre heldagar långa hybridkonferensen bestod av fyra parallella sessioner som utgjordes av tre plenarföreläsningar via Zoom, 86 presentationer och ett panelsamtal om den finnättade amerikanske Matti Valentini-poika Huhta (1882–1942), främst känd under sitt alias T-Bone Slim. Under 1920-talet inledde Huhta sin litterära och aktivistiska karriär som kolumnist, poet och låtskrivare och blev en viktig röst i den amerikanska arbetarrörelsen. Det av konferensens sju underteman med minst antal presentationer var *Methods of Activism in Research* där jag presenterade ett metodologiskt bidrag om forskarens känslor i valet av studieobjekt. Övriga underteman som jag tog del av var bland annat *Politics in Musical Work and Practices* och *Resistance and Community Organization*.

Deltagarna utgjordes av en blandad skara forskare och musikutövare (varav många var både och), huvudsakligen knutna till europeiska och nordamerikanska universitet. Något som jag tycker fungerade särskilt väl på denna hybridkonferens var att både de deltagare som var på plats – vilka var i majoritet – och de som följde konferensen online, under hela konferensen hade minst en session att ta del av. Plenarföreläsningarna och en av de fyra parallella sessionerna var enbart via Zoom, medan de övriga tre sessionerna var enbart på plats. Online-sessionen hölls i konferensens största lokal som rymde alla deltagarna på plats, till skillnad från övriga sessioner som var i mindre lokaler. Trots detta blev det emellanåt tydligt att många av oss som var på plats i Helsingfors föredrog att ta del av presentationerna på plats. Ett exempel på det var en online-session under konferensens första dag där jag var den enda personen i publiken (på plats och online).

Chicanaforskaren Marta Gonzalez plenarföreläsning *Chican@artivistas: Music, community and transborder tactics in East Los Angeles* öppnade konferensen. Med en autoetnografisk ansats berättade Gonzalez på ett engagerat vis om sin egen resa till att bli en

aktivista (artist/activist) där rollerna som musiker och aktivist vävs samman. Musicerande och att musika på olika vis var en självklar del av Gonzalez uppväxt i Los Angeles. 2013 tilldelades bandet Quetzal, som Gonzalez ingår i, en Grammy. I olika kollektiva sammanhang utvecklade Gonzalez metoder för att möjliggöra samhällskritik och förändring genom musicerande. Ett konkret exempel som lyftes fram var kollektivt sångskrivande som en del av Chicana-rerelsens konstnärliga och aktivistiska arv.

Aaron S. Allen, en av de ledande forskarna inom ekokritisk musikforskning, höll i den andra plenarföreläsningen med titeln *Ecomusicological listening as activism*. Allen uppehöll sig vid att argumentera för vikten av ekokritisk musikforskning samt den roll som ett aktivistiskt perspektiv fyller i sammanhanget.

Temat ekokritisk eller miljöaktivistisk musikforskning återkom även i samband med konferensens enda musikaliska framförande. I samband med konferensmiddagen framfördes verket *Wave Motion – Perspectives to Nature* (Aaltoliike på finska) som kan beskrivas som en gestaltning av konferenstemat i form av en dialogisk komposition med fokus på den komplexa relationen mellan musik och natur. Verket är ett resultat av ett samarbete mellan kompositörerna Lauri Supponen och Riikka Talvitie, och musikvetaren Juha Torvinen. Verket bestod av ett framförande av Kamus String Quartet, elektroniska instrument som spelades live samt en förinspelad video.

Med tanke på dessa exempel på hur ekokritisk musikforskning hade en framträdande roll på konferensen är det nämnvärt att enbart nio presentationer ingick i undertemat *Ecomusicology*. En möjlig tolkning är att detta fält fortfarande är i sin linda, vilket delvis bekräftades av Allens plenarföreläsning. En annan möjlig tolkning är att de forskare som skriver in sig i fältet inte nödvändigtvis intresserar sig för att ingå i aktivistiska forskningsområden.

I den tredje och sista plenarföreläsningen med titeln *Revelation and revolution: The connection of Black feminist theory and the Arts* av nigerianskfinska och svenska författaren Minna Salami var utgångspunkten en tankeväckande diskussion om kunskapsproduktion. Salami argumenterade för vikten av att se den kunskapsproduktion som sker på västerländska universitet som ett exempel på vad hon kallar europatriarkal kunskap, som i sin tur är resultatet av mötet mellan det som förstås som det eurocentriska och det patriarkala.

I efterhand drar jag slutsatsen att min inledande fråga om innebörden av att titulera sig aktivistisk forskare besvarades framför allt genom den uppsjö av exempel på deltagarnas förhållningssätt till aktivism, vare sig det handlade om rollen som forskare eller i den egna forskningen. Konferensen visade att musikforskning kan förstås som en aktivistisk plats. Jag kan enbart hoppas att det blir fler framtida konferenser på liknande tema. Tvärvetenskapliga musikforskningssammanhang som denna konferens utgör en plats där samtida och framtida kriser av olika slag får möjlighet att föra en dialog med varandra. ■

“Popular music in crisis”, XXII Biennial International Conference, International Association for the Study of Popular Music (IASPM)

University of Minnesota Twin Cities, Minneapolis, USA
26–30 juni 2023

ANDREA DANKIĆ

IASPM:s internationella konferens 2023 var en hybridkonferens med många deltagare på plats. Sommaren 2023 fanns det i jämförelse med de två tidigare åren få reserestriktioner kopplade till pandemin, vilket gjorde det möjligt för en stor del av de över 300 deltagare att resa till Minneapolis för att delta på plats.

Den fem heldagar långa konferensen bestod av sex parallella sessioner och 305 presentationer, flera panelsamtal, en filmvisning, workshop som riktade sig till doktorander på temat att skriva ett akademiskt CV liksom årsmöte för hela organisationen samt för ett flertal regionala avdelningar. Att det enbart var en plenarföreläsning samt att denna inte hölls av ett väletablerat namn inom populärmusikforskningen hörde till ett av de mer ovanliga inslagen på en IASPM-konferens. Plenarföreläsningen med titeln *Power of respect: Sexual misconduct response, prevention, and culture change* hölls av Katie Eichele som arbetar med frågor kring bland annat sexuellt ofredande och våld vid University of Minnesota. Eicheles föreläsning bestod till stora delar av en praktiskt orienterad workshop enligt devisen “Gör så här om detta händer”.

Konferensens sex underteman var följande: Pandemics and health crises, Ecological and environmental crises, Political, military, and humanitarian crises at global, national or local levels, Economic crises, Crises in the flow of media, data and information, och Crises of identity, subjectivity, and self- or political representation. Jag ansvarade för sessionen *Exploring race and Nordic Whiteness: Hip-Hop case studies from Finland and Sweden* inom vilken jag presenterade på temat stereotyper och representation i svensk "gangsterrap".

Då det var länge sedan jag var på en konferens med många andra hiphopforskare såg jag detta som ett ypperligt tillfälle att uppdatera mig om de teman och ingångar som studeras internationellt. Subgenrerna grime och drill var fokus för en del presentationer. Intersektionella analyser av hiphopmusik och utövande från olika delar av världen utgjorde ett annat tema. Jag blev introducerad för termer som hick-hop (en subgenre av så kallad amerikansk country rap) och maga rap, en subgenre som är ett slags förlängning av Donald Trump-supportrar(!). Andra sessioner som jag tog del av och som jag fann intressanta handlade om högerpopulistisk musik, musik och gemenskap under Covid-pandemin, feministiska rum och motarbetande av sexuellt våld samt ras och europeisk populärmusik.

Det som fungerade sämst på denna konferens var tekniken och arrangörernas hantering av den. Konferensen annonserades som en hybridkonferens. Trots att de som tilldelades rollen som sessionsansvarig, däribland jag, kom från hela världen skulle de/vi använda oss av vår egen dator för att visa presentationer samtidigt som vi skulle ansvara för deltagarna via Zoom, fördela frågor (via Zoom och på plats) och så vidare. Dessutom förväntades vi lösa eventuella tekniska problem som uppstod på egen hand eller med hjälp av tekniskt kunniga(re) åhörare på plats. Med tanke på dessa (något ångestfyllda) förutsättningar blev jag förvånad över att majoriteten av de sessioner som jag tog del av flöt på felfritt och tekniken fungerade.

Efter att hittills ha deltagit i fyra hybridkonferenser i år framstår det som klart att beskrivningen "hybridkonferens" kan fyllas med olika innebörder. Många av oss har säkerligen upptäckt det smidiga i att ta del av vetenskapliga diskussioner som sker online då det gör det möjligt för fler att medverka. Det är dock att rekommendera att arrangörer åtminstone bistår

med datorer samt teknisk support. På så vis kan både deltagare och sessionsansvariga fokusera på att presentera, diskutera och möjliggöra diskussioner om det som är i fokus – forskning. ■

The European Seminar in Ethnomusicology (ESEM), 38:e årliga mötet

Antonio Pasqualino International Puppet Museum, Palermo, Italien 19–23 september 2023

DAN LUNDBERG OCH KARIN ERIKSSON

ESEM bildades 1981 i Belfast av musiketnologen John Blacking och är ett europeiskt alternativ till de större internationella nätverken för musiketnologer. Idag har ESEM status som forskningsnätverk inom EU och är anslutet till International Music Council och Unesco. ESEM organiserar ca 250 forskare, främst musik- och dansetnologer, och dessutom ett stort antal musikstudenter inom högre utbildning. Organisationen träffas en gång per år på olika platser i Europa. ESEM:s sekretariat finns idag i Cagliari på Sardinien.

2023 års möte arrangerades av Marionettmuseet i Palermo på Sicilien. Seminariet hade två övergripande teman: 1) Nya utmaningar för musiketnologin gällande forskningsinriktningar, metoder och kommunikation och 2) Musik, teknologi och den digitala revolutionen. Dessutom hade man som vanligt en stor andel talare under rubriken "Free papers". Det första temat anspelade på de stora globala kriser som dominerat de senaste åren: pandemin, kriget i Ukraina och klimatkrisen. Frågor ställdes om hur vi förstår och tolkar musiketnologins roll och ansvar idag, och vad vi som forskare väljer att rikta vår uppmärksamhet mot. I det andra temat framhölls särskilt hur sammanflätad disciplinen är med den digitala utvecklingen och uppmuntrade till reflektion över vilka möjligheter den har medfört både för forskning och musikskapande. Mötet genomfördes i vissa delar som ett hybridmöte med talare som deltog på plats och via videolänk. Sammanlagt bidrog 54 föreläsare, i huvudsak från Europa, men även från Nordamerika, Asien och Afrika. De individuella presentationerna dominerade, men det fanns också inslag av panel-samtal och filmvisning.

Vid ESEM:s möten ges alltid en föreläsning till minnet

av John Blacking. Denna gång hölls föreläsningen av professor Salwa El-Shawan Castelo-Branco från Nova University, Lissabon. Hon inledde med att berätta om sina egna personliga möten med John Blacking, något som inspirerat henne i hennes tidiga karriär. Titeln på föredraget var "Performing Pasts: The politics of Arab music heritage in postcolonial Cairo". Hon redogjorde för den maktkamp som präglat utvecklingen av den arabiska semiklassiska genren *tarab*. I strävanden att skapa musik utifrån ett västerländskt ideal disciplinerades uttrycken liksom interaktionen med publiken under 1940- och 50-talen på ett sätt som många arabiska lyssnare inte kände igen sig i. Genom artister som tex Om Khalsoum har genren "tagits tillbaka". Bland annat innebär det att de improvisatoriska inslagen återkommit.

Flera talare tog upp pandemins påverkan på metodval och genomförande av forskningsprojekt. Några föredrag hade också tydlig koppling till det pågående kriget i Ukraina, som till exempel den litauiske musiketnologen Rytis Ambrazevičius som talade om litauisk-ukrainska samarbeten i de båda länderna. Dan Lundberg, en av författarna till denna rapport, talade om digitaliseringen som en möjlighet till internationella hjälpinsatser – inte minst under det pågående kriget i Ukraina. Utmaningar med att hantera och navigera politiska konflikter i sin forskning var också ett tema som behandlades av Isabel Frey, Benjy Fox-Rosen, Ursula Hermetek och Kai Tang i panelsamtalet: "Ethnomusicology in the crossfire". De fyra minoritetsforskarna diskuterade exempel från sina olika forskningsområden: romska kulturer i Österrike på 1990-talet, representation av kinesiska minoriteter i dagens Kina, den dubbla rollen som forskare och utövare inom judisk musiktradition (särskilt den hebreiska sången) i skenet av Israel-Palestina konflikten. Forskarna lyfte frågor om vikten av självreflexivitet och den svåra balansgången med att våga göra motstånd och utmana med sin forskning, och samtidigt skydda deltagarna i studierna och sig själva från hot och våld.

En angränsande tematik diskuterades av Anna Rezaei i hennes presentation om publika solosångframträdanden av kvinnor i dagens Iran. Sedan den iranska revolutionen 1979 har kvinnor förbjudits att framföra sång och musicera i offentliga sammanhang. Rezaei visade hur ideologiska tvetydigheter hos den iranska regimen öppnade möjligheter för kvinnor att agera på scenen, då gränsen mellan det privata och publika suddades ut. Genom deras gestaltningar av traditio-

nella berättelser, bidrog de till att ifrågasätta rådande förtryck i landet.

Genus och intersektionalitet var återkommande perspektiv i flera av inläggen. Exempelvis diskuterade Blanche Lacoste, Thea Tiramani och Sara Antonini kvinnors agenser och möjligheter att uttrycka sig musikaliskt, utifrån fältarbeten i tre olika kontexter i Italien och Tunisien. Karin Eriksson, en av författarna till denna rapport, presenterade sitt pågående postdoc-projekt om samkönad och könsneutral folkdans i olika folkmusikmiljöer i Norge och Sverige. Hon lyfte frågor om hur genusuppfattningar kan påverka traditionsuttryck på scenen och på det sociala dansgolvet. Från samma institution vid universitetet i Sørøst Norge, deltog Laura Ellestad och Mats Johansson. Ellestad presenterade sin doktorsavhandling: *Performing Norwegian American: the construction of identity through interplay with music subcultures and global cultural flows in the Upper Midwest*. Hon jämförde musikgenrerna bygdedans och norsk-amerikansk "old time music" i övre mellanvästern i USA mellan 1900–1970, och visade hur musicerandet bidrog till mångfacetterade norsk-amerikanska identitetsuppfattningar. Utifrån fältarbete, intervjuer och arkivstudier problematiserade Ellestad hur dessa identiteter konstruerades i samspelet mellan lokala och globala strömningar. Mats Johansson stod för en av de få inslag med ett mer musikanalytiskt innehåll i ett föredrag om intonationspraxis inom skandinavisk folkmusik. Johansson förespråkade en analytisk modell utifrån konceptet "rhythmic tolerance", som avser kontextbaserad flexibilitet i tolkning och förståelse av tonalitet och intonation i dessa repertoarer. Ytterligare deltagare från Skandinavien var Tom Solomon från universitetet i Bergen. Solomon presenterade en genomgång av olika termer som använts i anslutning till diskussioner om "music and displacement" inom musiketnologisk litteratur under de senaste 20 åren (diaspora, migration, flykting, exil etc.). Han visade på en mångfald av uttryck, och ifrågasatte om användningen av termerna snarare medverkat till att konstruera istället för att beskriva de fenomen vi undersöker? Samtidigt förespråkade han det pluralistiska användandet, då det i sig kan anses vara produktivt och bidra till diskussion inom fältet.

Under det andra huvudtemat, *Musik, teknologi och den digitala revolutionen*, gavs flera intressanta föredrag. Ett av dessa var den panel med fyra polska forskare som presenterade ett gemensamt digita-

liseringsprojekt för tillgängliggörande av arkivsamlingar. Ett annat projekt behandlade katalogisering av italienska kyrkklockor i provinsen Genoa och östra Liguria. Titeln på föredraget var: "Historical bells heritage, between tangible and intangible", och syftade till att synliggöra klockorna som en viktig del av ett "klingande" kulturarv. Projektet var statligt finansierat och kombinerade detaljrika registreringar (via bild, film och ljudinspelningar) med fallstudier av klockornas kulturella användning, funktion och utövare. De två italienska forskarna Claudio Rizzoni och Elena Musumeci visade hur digitaliseringsprojektet kunde vara direkt till användning för utövarna, samtidigt som dessa också bidrog konkret med material till databasen.

En övergripande reflektion vid seminariet var att flera av talarna presenterade aktivistiska forskningsprojekt, ofta i konflikt med rådande politiska system eller som motbild till ideologiska och normativa uppfattningar av en musikgenre eller dansform. Det kan såklart vara en tillfällighet just vid detta seminarium, och hör möjligtvis också ihop med beskrivningen i "call for papers" som uppmuntrade till dessa reflektioner. Man kan dock inte låta bli att fundera över om det också pekar mot en trend inom musiketnologin i Europa idag?

Samtidigt visar också inläggen på en bredd av olika perspektiv och mångfald av forskningsområden. Den sista dagen dominerades av panelsamtal som bland annat behandlade flyktingsituationen i Italien och musiketnologins roll som aktiv aktör för att skapa kulturella och vetenskapliga mötesplatser.

I det stora hela var detta ett intressant ESEM-seminarium där den historiska inramningen på marionettmuseet i Palermo bidrog i stor utsträckning. Seminariet innehöll dessutom en dags sightseeing i staden. På kvällstid bjöd man på två musikevenemang och en dockteaterföreställning. ■

Nordisk instrumentseminar

*Valdres folkemuseum, Fagernes, Norge
8–10 november 2023*

DAN LUNDBERG OCH MADELEINE MODIN

Efter elva år var det äntligen dags för ett nordiskt folkinstrumentseminarium. Det senaste nordiska instrumentseminariet var 2012, också det på Valdres-

museet i Fagernes. Innan dess har man samlats på Hanaholmen, Espo i Finland 2005, på Musikmuseet i Stockholm (idag Scenkonstmuseet) 2007 och efter det i Kaustby, Finland 2011. För årets inbjudan stod Valdresmusea, Valdres folkemusikkarrangement, Norsk Folkemusikklag och från Sverige Eric Sahlström Institutet. Seminariets uttalade mål var att skapa en arena och ett varaktigt nätverk för instrumentmakare, forskare, musiker och arrangörer. I centrum för seminariet stod "dei eldre, tradisjonelle og særeigne instrumenttradisjonane i Norden".

Deltagarna på seminariet kom från Norge, Sverige, Finland och Danmark. Under sex olika sessioner fick representanter från de tre förstnämnda länderna utifrån olika frågeställningar berätta om läget i sina respektive länder. Det handlade om utbildningar, forskning, museer, om att skapa intresse hos de unga och rekrytera nya byggare, och om dagens tillvaro och försörjningsmöjligheter som instrumentbyggare.

I rubrikerna och frågeställningarna för de olika sessionerna under årets seminarium fanns, liksom vid tidigare seminarier, en outtalad farhåga om att en kris föreligger för dagens folkmusikinstrumentbyggande och att något behöver göras för att styra upp situationen. Formerna, finansieringen och intresset för instrumentbygge är annorlunda nu, jämfört med guldåren under 1970–90-talen. I samband med Folkmusikvågen och den dåvarande gynnsamma kulturpolitiken för studiecirklar och andra folkbildningsprojekt startades många instrumentbyggarkurser, vilket också öppnade för amatörbyggande i större skala. Idag har kanske behovet av kvantitet minskat, men i och med det ökade antalet folkmusikerutbildningar, finns i stället ett större behov av kvalitativa folkmusikinstrument för professionella musiker. Färre bygger idag och skräet upprätthålls av några få nyckelpersoner, vilkas personliga inflytande och produktion har stor betydelse för hantverkets fortlevnad. I Norge har till exempel instrumentbyggaren Magnar Storbækken lämnat ett stort tomrum efter sig i och med sitt frånfälle 2022.

Den första sessionen med rubriken "Status no: korleis står det til med instrumentmakarfaget?" inleddes av Bjørn Aksdal som gav en översikt av instrumenttyper och byggande i Norden. Därefter följde tre korta spaningar kring rekrytering och byggarutbildningar i Sverige, Norge och Finland med representanter från varje land. Konstateras kan att det i Norge finns fler hantverksutbildningar än i Sverige. Lite längre tid för reflektion gavs sedan åt instrumentmakarna Oddrun

Hegge från Norge och Astrid Pullar från Sverige, vilka beskrev sina vägar till instrumentmakaryrket, sin nuvarande situation och sina tankar kring framtiden för skrået i stort.

Under den andra sessionen presenterades fyra instrumenttypers utveckling under vardera 15 minuter: hardingfela, sjøfløyta, røineleiken (en elektrifierad langeleik utvecklad av Nils Røine) och nyckelharpa. Instrumentbyggaren Esbjörn Hogmark och musikern David Eriksson underströk hur nyckelharpan mer än de flesta andra instrument med sin konstruktion triggat många byggare till produktutveckling, framför allt med avseende på mekaniken. Sessionen avslutades med ett kåseri av musiketnolog Dan Lundberg, som problematiserade begreppet folkmusikinstrument och gick igenom ett antal mer eller mindre kända definitioner som skapats av forskare i Sverige, Norge och Tyskland.

Den tredje sessionen handlade om forskning och ville lyfta frågor kring forskningens relevans för byggare, vilken slags forskning instrumentmakarna önskar sig, och hur man kan stimulera till mer forskning. Dan Lundberg inledde med att prata om sin modell görare-makare-vetare och applicerade den på folkmusik och instrumentbygge. Modellen åskådliggör vilka olika roller som samverkar i ett musiksammanhang, där "vetarna" utgörs av professionella forskare eller amatörer med ett brinnande historieintresse. Musikforskaren Madeleine Modin presenterade en modell som åskådliggör de många aspekter som spelar in i valet av material vid byggandet av folkmusikinstrument. Även om modellen och liknande forskning kanske inte har en direkt praktisk betydelse för instrumentmakare, så kan en djupare förståelse för och belysandet av en verksamhet i vidare kretsar indirekt höja dess värde.

I den fjärde sessionen belystes museers roll i bevarande av instrument och byggtraditioner, men också hur dessa förmedlas och på olika sätt brukas. Sveinung Søyland Moen inledde och beskrev museernas ständiga utmaning att hantera de ibland svårförenliga dubbla uppdragen att bevara (konservera) och förmedla (genom bruk av museiföremål). Därpå följde tre exempel på förmedling vid Anno Museum, Scenkonstmuseet i Stockholm respektive Hardanger og Voss Museum.

I den femte sessionen med rubriken "Inn til kjernen" fick vi återigen komma tre instrumentmakare och deras verksamhet närmare inpå livet. Magnus Nedre-

gård berättade om Norsk Instrumentmakerforening. Ifrån Finland rapporterade Jouni Kurki om det numera mättade behovet av enklare kanteler i Finland, då han och andra byggare i ett kollektiv redan har försett finska skolor och barn med tusentals kanteler. Han är numera den enda kvar i kollektivet och hans produktion är inriktad på att utveckla instrumenttypen till större och mer avancerade konsertinstrument för professionella musiker. Från Sverige berättade Gunnar Stenmark om sin verksamhet med att bygga spelpipor och säckpipor, illustrerat av spel på ett flertal av hans flöjter tillsammans med Dan Lundberg.

Även många andra av seminariets föredrag bjöd på klingande exempel. Under en lång och fin konsert efter konferensmiddagen på torsdagskvällen bjöds också på musik, framförd av deltagare på seminariet, på instrument ofta byggda av desamma: från Norge langeleik, hardingfela, sjøfløyt och harpa, från Sverige olika spelpipor, hummel och nyckelharpa, och från Finland kantele i olika storlekar och modeller.

I den sjätte och avslutande sessionen gavs äntligen utrymme för mer inspel och diskussion från auditoriet, något som saknades i anslutning till övriga sessioner, men som här tog fart och kändes givande. Rubriken var "Rekruttering til handverket: korleis, kven og kvar?". Här gavs bland annat en uppmuntrande rapport av Esbjörn Hogmark och Eric Sahlström Institutets VD Magnus Holmström om nyckelharpan blomstring och om den krets av nyckelharpbyggare kring Esbjörn Hogmark som regelbundet träffats för att dela erfarenheter och på så sätt tillsammans bidra till instrumentets utveckling och förfining. Institutet bjuder också in högstadiel elever på studiebesök för att väcka intresse. Ett större projekt för att rekrytera unga är en lite längre utbildning som Ole Bull Akademiet har satsat på för några ungdomar i tonåren, vilka med hjälp får bygga sig varsin hardingfela. Sista ordet på scenen innan auditoriet släpptes in fick två unga instrumentmakare som beskrev sin nuvarande situation och sina drömmar för framtiden.

Det faktum att seminariedeltagarna representerade så många delar av folkmusikvärlden – musiker, instrumentbyggare, pedagoger, forskare och museipersonal – gjorde mötet i Fagernes särskilt intressant. Praktiska synpunkter på spel- och tillverkningsteknik blandades på ett fruktbart sätt med forskaranalyser och utbildnings- och bevarandefrågor. Kanske är det just spänningsfältet mellan bevarande och nyskapande det som särskiljer folkmusiken från andra genrer. ■

47:e världskonferensen för International Council for Traditional Music (ICTM)

University of Ghana, Legon, Ghana, 13–19 juli 2023

Konferensprogram och abstracts finns för nedladdning på

<http://ictmusic.org/past-world-conferences>

HÅLLBUS TOTTE MATTSSON
& DANIEL FREDRIKSSON

ICTM-konferensen 2023 hölls i Ghanas huvudstad Accra på University of Legon som visade sig vara ett enormt stort campus, som en mindre stad, med vackra parker och byggnader (i kontrast till övriga Accra som i stora delar var ett kåkstadsgytter). Detta var tredje gången som konferensen hölls i Afrika. Den första skedde också på University of Legon (1966) och den andra i Durban, Sydafrika (2009). Konferensen genomfördes i hybridform där tekniken sköttes av skickliga studenter och de problem som uppstod på Zoom berodde för det mesta på att presentatörerna själva hade bristfällig teknik. Trots möjligheten att delta på distans så var konferensen välbesökt med ett par hundra deltagare från världens alla hörn med tonvikt på afrikanska och asiatiska länder. Vi välkomnades av traditionellt slagverk och dans som fortsatte under öppningsceremonin där samtliga arrangörer även deltog i musicerandet och dansen.

Konferensens teman var:

- African Music and Dance: Present, and Future Approaches to Research
- Decolonization in Music and Dance Studies
- Music, Dance, and Well-being: Impacts from and Responses to the COVID-19 Pandemic
- Gender and Sexuality in Global Music and Dance
- Popular music, Dance, and Activism
- Conflict and Peace-Making through Music and Dance
- Exploring the Materials of Music and Dance: Instruments, Bodies, Technologies
- New Research

Första dagens plenum ägnades åt frågor kring

dekolonisation och professor Sylvanus Kwashie Kuwor höll ett mycket intressant och provokativt anförande kring kunskapsförmedlingen i den afrikanska akademiska världen som han såg som en kolonial pålaga. Afrika måste ta vara på sina egna traditioner för kunskapsförmedling och utgå ifrån dem. Engelskan är ett kolonialt språk och arv. En frigörelse från de språkliga, koloniala och akademiska bojorna skulle också minska beroendet av bland annat IMF (internationella valutafonden).

Det mycket digra konferensprogrammet var med utgångspunkt från löst sammanhållna teman uppdelat på minst sju parallella sessioner, vilket gjorde att det bara gick att ta del av en bråkdel och att ett flertal presentationer även blev ganska glest besökta. Vår egen presentation hade titeln "Calle Jularbo and the Gammeldans: Music, networks, mediatization" och var placerad under temat Music in Motion: Migrations, Networks, and Circulations. Fredriksson medverkade på distans, medan Mattsson fanns på plats i Legon. Vi redogjorde för svaren från uppropet "Jularbominnen" som vi skapat i samarbete med Svenskt visarkiv, och diskuterade vilka värden som tillskrivs den legendariske dragspelmanen samt hur hans musik och monumentala framgång beskrivs i enkäten. Hybridformen fungerade alldeles utmärkt och lockade en liten men intresserad skara.

Några övriga sessioner som på olika sätt gav ett bestående intryck var Amritha Shrutis presentation om hur traditionell indisk dans i ett performance av koreografen och dansaren Maya Krishna Rao, växte till en stark protest mot den fruktansvärda gruppvåldtäkten i New Delhi 2012. Frilansfilmaren Lawer Akunor presenterade sina filmer om olika rituella instrument som var ett slags audiovisuella essäer som lyckades fånga både tradition, förnyelse och hantverkskunnande. Roosbeh Nafisi berättade om hur traditionell iransk musik anpassar sig och överlever under den islamiska republikens censur, till exempel bygger man mindre versioner av de traditionella instrumenten för att kunna gömma dem när man reser. Detta känns igen i den grekiska mini-bouzoukin baglama som konstruerades just för att lätt kunna döljas. Jeongin Lee från Texas beskrev hur ljudkriget kring den demilitariserade zonen mellan Nord- och Sydkorea förändrats beroende på det politiska klimatet och sedan 2018 också blivit målet för en årlig musikfestival och fredsmanifestation under namnet "Peace Train Festival". Yalda Yasdani höll en mycket stark presentation om situationen för kvinnliga musik-

er från Afghanistan med fokus på sångerskan Sadiqa Madadgar. Efter talibanernas återkomst och det stränga musikförbud som infördes har många kvinnliga musiker flytt till andra länder där de har svårt att känna sig hemma. De försöker där bygga nya karriärer men drömmer om att en gång kunna återvända. Matthias Pasdzierny var moderator för en intressant förmiddag med fokus på "sonic repatriation" utifrån den tysk-judiske etnologen och kompositören Birgitte Schiffer och hennes vaxrulleinspelningar med sånger från den afrikanska folkgruppen Siwa inspelade 1932. Inspelningarna som var i mycket dåligt skick har digitaliserats och sedan återförts till Siwa-folket som då också kunnat förklara och ge översättningar av sångtexterna. På en fråga till de presenterande forskarna om hur de förhållit sig till ursprungsmaterialets kvalité blev svaret att för att undvika att något av källmaterialet skulle gå förlorat så hade inte olika brusreduceringsmöjligheter använts, något som de i efterhand ångrade då sponsorerna undrade hur så mycket resurser kunde ge ett så dåligt resultat.

En central del av ICTM:s verksamhet är arbetet som sker i olika Study Groups och under konferensen presenterade de sig i olika öppna seminarier där det fanns möjlighet att bli medlem och även föreslå framtida projekt och samarbeten. Konferensen bjöd dagligen på ett fantastiskt musikprogram med alltifrån traditionella grupper till ösiga highlifeorkestrar. Det bjöds också på ett flertal workshops i dans och musik från jordens alla hörn med möjlighet att praktiskt prova på. En dagsutflykt till Carlousborg, ett av flera slavfort efter kusten, blev en stark och minnesvärd upplevelse av helvetet på jorden. Nästa konferens, den första under det nya namnet, International Council for Traditions of Music and Dance (ICTMD), blir i Wellington, New Zealand i januari 2025. ■

Song Genres in Social and Cultural Contexts

51st International Conference of Kommission für Volksdichtung (KfV) Finska litteratursällskapet, Helsingfors, Finland: 29 maj–2 juni 2023

Abstracts finns tillgängliga på

[Programme | Suomalaisen Kirjallisuuden Seura \(archive.org\)](#)

INGRID ÅKESSON

Konferensen "Song genres in Social and Cultural Contexts" ingick i den serie av årliga internationella konferenser med folkliga sångtraditioner i fokus som arrangeras genom Kommission für Volksdichtung (KfV)/The Ballad Commission. Den organiserades av Finska Litteratursällskapet (SKS) i samarbete med institutionerna för folkloristik och historia vid Helsingfors universitet samt folkmusikinstitutionen vid Sibeliusakademin/UniArts Helsinki. Konferensen hölls i Finska Litteratursällskapets lokaler i Helsingfors. Om institutionen SKS:s arbete är relativt textcentrerat framförde deltagare från Sibeliusakademin mera musikinära aspekter, inklusive workshops i runosång och finlandssvensk vissång för alla deltagare. Praktiska inslag av värdlandets vokala och instrumentala traditioner samt danser är ett stående och omtyckt inslag vid samtliga konferenser i den här serien.

Temat "Song genres in social and cultural context" specificerades i Call for Papers som "reflection on how the specific subjects studied (a song, a theme, a performance, a singer's repertoire, etc.) are related to the genre and what that genre represents in its social and cultural context in the chosen time, area, society, and/or singing community". Konferensen hade alltså inte som tema genrebegreppet som helhet utan just sånggenrer – i sig ett tämligen vidsträckt område för den som arbetar med vokalmusik. Frågeställningen öppnade för flera olika infallsvinklar, vilket blev tydligt i bredden hos inläggen. KfV:s konferenser är tvärvetenskapliga, vilket betyder att det aktuella teman belyses utifrån flera forskningstraditioner. I Helsingfors presenterades papers från musiketnologiska såväl som musikvetenskapliga och folkloristiska perspektiv liksom rent textinriktade, utifrån arbete vid musikarkiv liksom universitetsprojekt inom olika discipliner och enskilda forskares arbete. Ett paper representerade ett arbetssätt med kvantitativa digitala undersökningar av omfattande regionala repertoarer medan ett par

andra presenterade undersökningar av en enda sång framförd av en enskild sångare. Graden av teoretisk begreppsdiskussion varierade betydligt; någon aspekt av genreproblematik fanns med i många inlägg, medan andra framför allt betonade andra aspekter av social och kulturell förändring. Bredden i perspektiv gjorde att diskussionens fokus hela tiden förflyttades, samtidigt som samma bredd innebar en mångsidig belysning av sång som musik, text och framförande, som kulturell, språklig, social och politisk representation och som agent i förändringsprocesser.

Konferensen inleddes med en rad utmärkta introduktioner av de två huvudarrangörerna Kati Kallio och Venla Sykäri samt Anna Näkkäljärvi-Länsman och Anette Åkerlund. De presenterade olika muntliga vokala traditioner i Finland – finskspråkig kalevalametrisk runosång samt rekilaulu, svensk- och finskspråkiga ballader och annan rimmad sång, samt samiska, främst från Viena-Karelen (också kallat Norra Karelen), och romska traditioner. På så sätt fick samtliga deltagare en generell inblick i värdlandets vokala musik – arrangörerna ska ha en eloge för detta upplägg. Åtskilliga av deltagarna kom från Finland och Estland (med likartade språkliga och delvis även sångliga traditioner). Det var en speciell situation att också få träffa några ukrainska deltagare som trots den svåra situationen strävar på med projekt, bland annat som gästforskare i Estland. Andra representerade länder var Albanien, Frankrike, Kosovo, Portugal, Slovenien, Storbritannien, Sverige, Sydafrika, Ungern och USA.

Flera sessioner fokuserade på förändring av traditioner och inom traditioner. Till exempel diskuterades genrens förvandling i samband med revitalisering, hur finska språket har fungerat som brygga mellan språken i ryskspråkiga Viena-Karelen, samt hur traditionen *lament*, som på svenska ofta kallas gråtsång, idag används i nya sammanhang. Flera intressanta analyser presenterades av problematik i de karelska områdena, bland annat analyserades hur den mytiska tematiken i kalevalametriska sånger från Viena-Karelen fick nya tolkningar i och med den modernisering av samhället som ägde rum kring sekelskiftet 1900. Likaså intressant var en analys av förändringsmönster inom runosång från det estniska Setu-området under 2000-talet utifrån olika sånggenrers ställning och betydelse, utövarnas strävan efter dels kontinuitet och dels aktiv förnyelse, samt nutida institutioners kulturavvisering. Ytterligare en presentation tog upp hur sånggenrer som tidigare har varit marginaliserade

används idag – bland annat kan runometriska sånger med sexuella motiv presenteras inom stilen burlesk.

En session ägnades åt den omdiskuterade Helka-festivalen i byn Ritvala, där flickor och ogifta kvinnor vandrar genom byn medan de sjunger ballader på runometer. Detta är alltså en tradition som fortfarande utövas. Under den nationalromantiska eran uppfattades traditionen som ett slags jungfrufest, en typ av "genrebestämning" som problematiseras idag. Ursprunget till festen är okänt; den har tidigare i historien haft bredare fokus, med deltagare av olika ålder och kön.

Ett intressant tema var "Genre conventions and social meaning". Här skildrades till exempel hur utövare från det sibiriska ursprungsfolket nenets (bosatta bland annat kring Vita havet) i material insamlat under tidigt 1900-tal använde hybridformer mellan traditionella narrativa respektive lyriska sånggenrer som uttryck för individuella erfarenheter som medlemmar av en minoritet under det ryska imperiet. I ett annat paper diskuterades hur meningsskapande och förståelse inom det stora området spansk-portugisiskspråkiga ballader har förhandlats av portugisiska sångare, på en bas av djup kännedom om motiv, formler och social bakgrund, bland annat genom att balladens gestalter får överskrida sina givna roller.

Delar av diskussionen fokuserade på kategorisering och gränsdragning. Ett tema var hur tryckta sångversioner, som har brukat anses äga ett tolkningsföreträde, kan "undermineras" eller problematiseras av det sjungna källmaterialet i form av utövares muntligt traderade tolkningar, inklusive glidningar i betydelse. Här kan framförandesituationen, liksom relationen mellan sångaren och den som dokumenterar, påverka förståelsen av det dokumenterade materialet. Intressant i mitt tycke var också en presentation av relationen mellan diskurs och praktik rörande sådana sånggenrer som av tidiga insamlare tilldelades hög status på grund av antagen historisk anknytning. Exemplet var den bretonska balladsubgenren gwerzioù. Sådana värderingar kan fortfarande idag påverka text, sångsätt och åhörarens förväntningar. Gränsdragning och gränsöverskridande var också fokus i mitt eget inlägg om några svenskspråkiga visgenrer.

På temat förändring av sånger i politisk kontext diskuterades bland annat hur albanska folksånger hade en speciell känslomässig och politisk/nationell funktion i Kosovo före självständigheten, med exempel på hur två olika sånger kom att fungera som kampsånger

men endast kunde framföras i slutna sällskap om inte utövaren skulle riskera fängelse.

Sammanfattningsvis gav konferensen alltså trots en viss spretighet åtskilliga varierade och intressanta inblickar i olika musikaliska och textliga traditioners dynamik, framför allt med betoning på förändringsmönster samt sociala och kulturella ramverk. Hela konferensen var mycket väl organiserad, från sessioner och tidsscheman, praktiska detaljer och måltider till en dagsutflykt med workshops i finska vokala traditioner samt kvällarnas sociala samvaro med god mat och gemensamt musicerande, där några deltagare hade tagit med egna musikinstrument. Dagarna präglades också av kollegiala diskussioner, kontaktknytande och god stämning. ■
